

4. Cizinci vzdělávající se v ČR podle druhu vzdělávacího zařízení

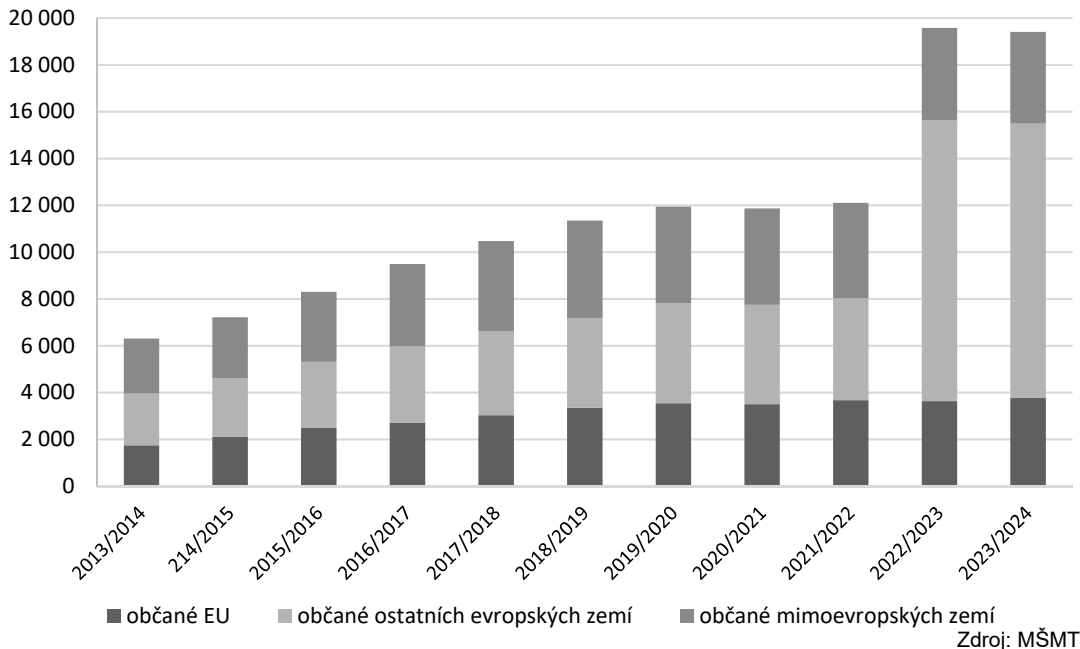
4.1 Mateřské školy

Podle údajů MŠMT navštěvovalo ve školním roce 2023/2024 mateřskou školu v České republice celkem 364 491 dětí. Podíl dětí-cizinců činil 5,3 % neboli 19 409 z celkového počtu, z čehož 15 485 dětí (79,9 %) připadalo na cizince z evropských zemí (z toho 3 781 na cizince z členských zemí EU). Děti mající státní občanství jiných zemí (mimo Evropu) se na celkovém počtu dětí-cizinců v mateřských školách podílely 20,2 %.

Srovnáme-li uvedené počty s předchozím obdobím, je zřejmé, že oproti školnímu roku 2022/2023 došlo k mírnému meziročnímu nárůstu u skupiny cizinců ze států EU (o 118 osob). Oproti tomu počty dětí-cizinců ze třetích zemí meziročně slabě poklesly (o 306 osob). Celkový relativní meziroční pokles dětí cizinců navštěvujících mateřskou školu v ČR pak činil 0,8 %.

Podíváme-li se na dostupné statistické údaje z hlediska dlouhodobější retrospektivy, je vidět, že v období uplynulých 10 let se počty dětí-cizinců navštěvujících některou z mateřských škol na území ČR zvýšily o 210,2 % (z 6 307 ve školním roce 2013/2014 na 19 567 ve školním roce 2023/2024), přičemž za celé sledované období markantně vzrostly zejména počty cizinců-třetizemců (z 4 561 na 15 628, tj. 2,5 krát). Oproti tomu počty cizinců ze zemí EU vzrostly méně významně (z 1 746 na 3 781, tj. 1,2 krát).

Graf 5: Cizinci v mateřských školách podle vybraných skupin státního občanství a školního roku

Z hlediska složení podle státního občanství převažují mezi dětmi-cizinci v mateřských školách cizinci z evropských zemí, kteří ve školním roce 2023/2024 tvořili 79,9 % z celkového počtu cizinců navštěvujících mateřské školy. Jde zejména o cizince z evropských zemí mimo EU-27. Na cizince z unijních zemí připadá 19,5 % z celkového počtu. Z hlediska jednotlivých státních občanství mají nejvyšší zastoupení zejména

občané Ukrajiny (54,1 % z celkového počtu cizinců v mateřských školách ve školním roce 2023/2024), Vietnamu (13,1 %) a Slovenska (11,8 %).

Během uplynulých 10 let došlo k významnému početnímu růstu zejména občanů Ukrajiny. Počet státních příslušníků Ukrajiny vzrostl z necelých 1 500 (1 458) osob ve školním roce 2013/2014 na 10 501 ve školním roce 2023/2024.

Většina dětí-cizinců v mateřských školách (60,4 %) pobývá v ČR na základě uděleného povolení k trvalému pobytu.

4.2 Základní školy

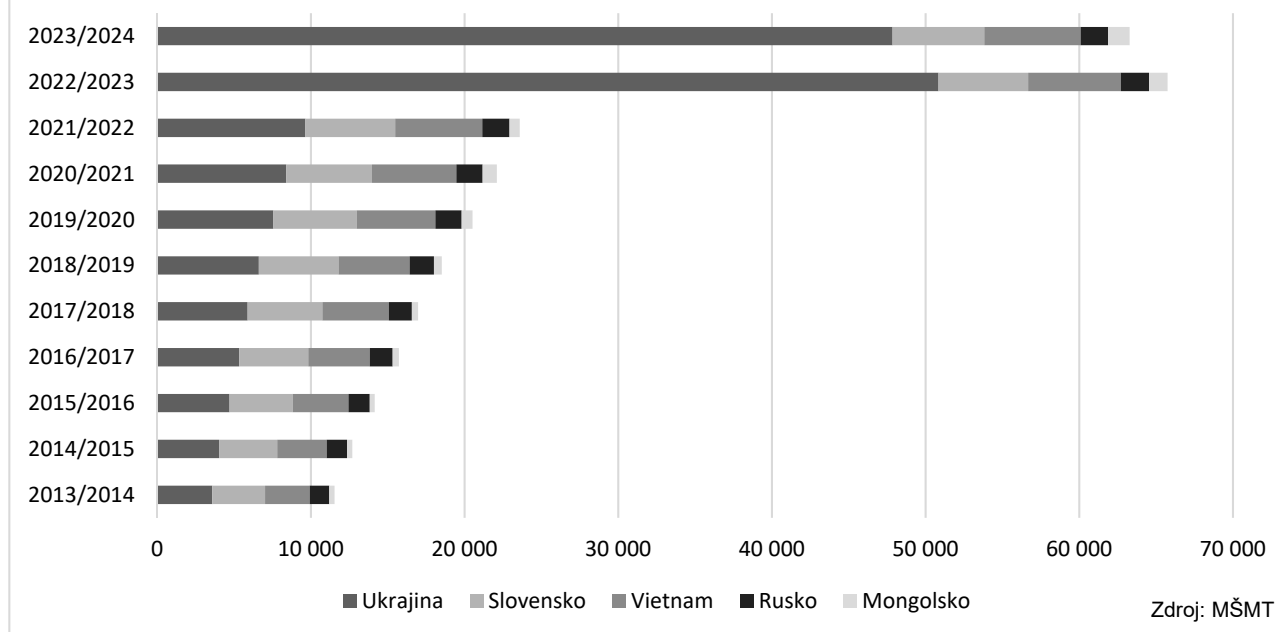
Z údajů MŠMT vyplývá, že ve školním roce 2023/2024 bylo v České republice evidováno celkem 1 000 346 žáků základních škol. Cizinci se na tomto počtu podíleli ze 7,1 %. Celkem 9 284 (tj. 13,1 % z celkového počtu 70 662 cizinců) připadalo na žáky mající občanství některé členské země EU. Většinu, tj. 61 378 osob, tvořili cizinci z třetích zemí, z nichž značná část, 51 297 osob, pocházela z Evropy (mimo EU).

Na základě meziročního srovnání je patrné, že celkový počet cizinců-žáků základních škol ve školním roce 2023/2024 poklesl, a to o 2,9 %. Na celkovém snížení se významnou měrou podílel pokles počtu cizinců ze třetích zemí. Tato skupina cizinců-žáků základních škol se zmenšila o 2 355 osob. Oproti tomu počet cizinců ze zemí EU-27 se v období 2022/2023–2023/2024 zvýšil o 269 osob.

Podíváme-li se zpětně na delší časové období (posledních deseti let), je vidět, že od školního roku 2013/2014 počet cizinců na základních školách markantně vzrostl (z 15 109 osob na 70 662 osob ve školním roce 2023/2024). Zvýšil se tak i podíl cizinců z celkového počtu žáků na základních školách, a to z 1,8 % na 7,1 %. Stejně jako v případě dětí-cizinců navštěvujících mateřské školy, byl i u žáků základních škol zaznamenán výraznější nárůst ve skupině cizinců ze třetích zemí. Mezi školními roky 2013/2014 a 2023/2024 počet těchto žáků vzrostl o 498 % (tj. o 51 121 osob) Oproti tomu skupina žáků-cizinců majících občanství některé země EU se početně navýšila méně než 2 krát (o 91,3 %). Podíl cizinců z třetích zemí na celkovém počtu cizinců-žáků základních škol v ČR se tak ve sledovaném období výrazně zvýšil, a to z 67,9 % ve školním roce 2013/2014 na 86,9 % ve školním roce 2023/2024.

Obdobně jako u skupiny dětí navštěvujících mateřské školy, i mezi cizinci-žáky základních škol převažují občané třetích zemí. Mezi třetizemci dominují občané Ukrajiny (67,7 % z celkového počtu cizinců navštěvujících základní školu), následovani občany Vietnamu (8,9 %), Ruska (2,5 %) a Mongolska (2,0 %). Mezi příslušníky zemí EU-27 jsou nejvíce zastoupenou skupinou občané Slovenska (8,4 %). Z níže uvedeného grafu je patrný početní vývoj cizinců-žáků základních škol podle vybraných státních občanství od školního roku 2013/2014.

Graf 6: Cizinci-žáci základních škol podle vybraných státních občanství a školního roku

Poněkud nižší je u cizinců navštěvujících základní školu zastoupení těch, kteří v ČR získali trvalý pobyt. Zatímco u předchozí skupiny (cizinců v mateřských školách) dosahoval tento podíl více než 60 %, mezi cizinci-žáky základních škol činil relevantní podíl ve školním roce 2023/2024 jen 35,9 %.

4.3 Střední školy

Ve školním roce 2023/2024 bylo podle údajů MŠMT na středních školách v České republice evidováno celkem 484 744 žáků, z nichž 17 184 (3,5 %) připadalo na cizince. Mezi cizinci-žáky středních škol převažují občané třetích zemí, jejichž počet dosáhl v uvedeném školním roce 13 969 osob, neboli 81,3 % z celkového počtu cizinců-žáků středních škol (většinu z těchto cizinců, osob, reprezentovali občané evropských zemí nepatřících do EU). Dohromady 3 215 osob (neboli 18,7 % z celkového počtu cizinců-žáků středních škol) pak připadalo na občany EU-27.

Z meziročního srovnání je patrné, že celkový počet cizinců-žáků středních škol ve školním roce 2023/2024 významně vzrostl, a to z 14 128 osob na 17 184 neboli o 21,6 %. Na tomto zvýšení se nejmarkantněji podílela skupina občanů pocházejících ze zemí mimo EU-27, jejichž počet se meziročně navýšil o 25,2 %. Oproti tomu skupina cizinců z unijních zemí meziročně vzrostla jen o 8,1 %.

Z retrospektivního pohledu za delší časové období je vidět, že během uplynulých deseti let se počty cizinců studujících na našich středních školách viditelně navýšily. Od školního roku 2013/2014, kdy bylo evidováno celkem 9 147 cizinců-žáků středních škol, vzrostl jejich počet v uplynulém školním roce na více než sedmáct tisíc, přičemž podíl cizinců z celkového počtu žáků na středních školách se zvýšil z 2,0 % na 3,5 %. Výrazný nárůst je patrný zejména u žáků středních škol-občanů třetích zemí, kde počty těchto žáků vzrostly

o 101 % (z 6 935 na 13 969), a to nejvíce mezi občany z evropských zemí nepatřících do EU (o 193 %). Skupina žáků-občanů států EU-27 se za uvedené období zvětšila méně výrazně, o 45,3 %.

Stejně jako u předchozích skupin žáků, tj. žáků mateřských a základních škol, převažují i mezi cizinci na středních školách občané třetích zemí, a to zejména z Ukrajiny, Vietnamu, a Ruska. Ve školním roce 2023/2024 reprezentovali cizinci z těchto tří zemí celkem 72,7 % z celkového počtu cizinců studujících střední školu v ČR. Mezi občany zemí EU-27 mají tradičně dominantní pozici občané Slovenska, na které ve školním roce 2023/2024 připadalo 13,1 % z celkového počtu cizinců-žáků středních škol v ČR.

Nejvíce cizinců, více než jedna pětina (22,4 %) z celkového počtu cizinců-žáků středních škol, studovalo ve školním roce 2023/2024 na gymnáziu. S odstupem následovaly střední školy zaměřené na gastronomii, hotelnictví a turismus (13,5 %) a ekonomiku a administrativu (10,3 %) – podrobněji viz tabulka 1.

Tabulka 1: Cizinci-žáci středních škol podle skupin oborů KKOV ve školním roce 2023/2024

Skupiny oborů vzdělávání	Počty studií	v %
Informatické obory	997	5,8
Strojírenství a strojírenská výroba	1 382	8,0
Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika	1 031	6,0
Stavebnictví, geodézie a kartografie	646	3,8
Zdravotnictví	637	3,7
Ekonomika a administrativa	1 778	10,3
Podnikání v oborech, odvětví	115	0,7
Gastronomie, hotelnictví a turismus	2 312	13,5
Právo, právní a veřejnosprávní činnost	417	2,4
Osobní a provozní služby	579	3,4
Obecně odborná příprava	545	3,2
Obecná příprava (gymnázia)	3 842	22,4
Umění a užité umění	541	3,0
Ostatní	2 362	13,7
Celkem	17 184	100

Pozn.: Jde o studia, ne o fyzické osoby

Zdroj: MŠMT

Celkem 56,3 % z celkového počtu cizinců-žáků středních škol mělo v minulém školním roce v ČR udělen trvalý pobyt, což je ve srovnání s cizinci-žáky mateřských škol méně (o 4,1 p. b.). Srovnáme-li odpovídající číslo za cizince-žáky základních škol, je však tato hodnota vyšší, přičemž rozdíl činí 20,4 p. b.

4.4 Vysoké školy

V roce 2023 studovalo podle údajů MŠMT některou z vysokých škol v ČR celkem 308 640 studentů; z toho počet zahraničních studentů činil 55 493 osob a dosáhl tak 18,0 % z celkového počtu studentů vysokých škol. Mezi zahraničními studenty vysokých škol převažovali cizinci z třetích zemí; jejich podíl dosáhl v roce 2023 hodnoty 53,4 %.

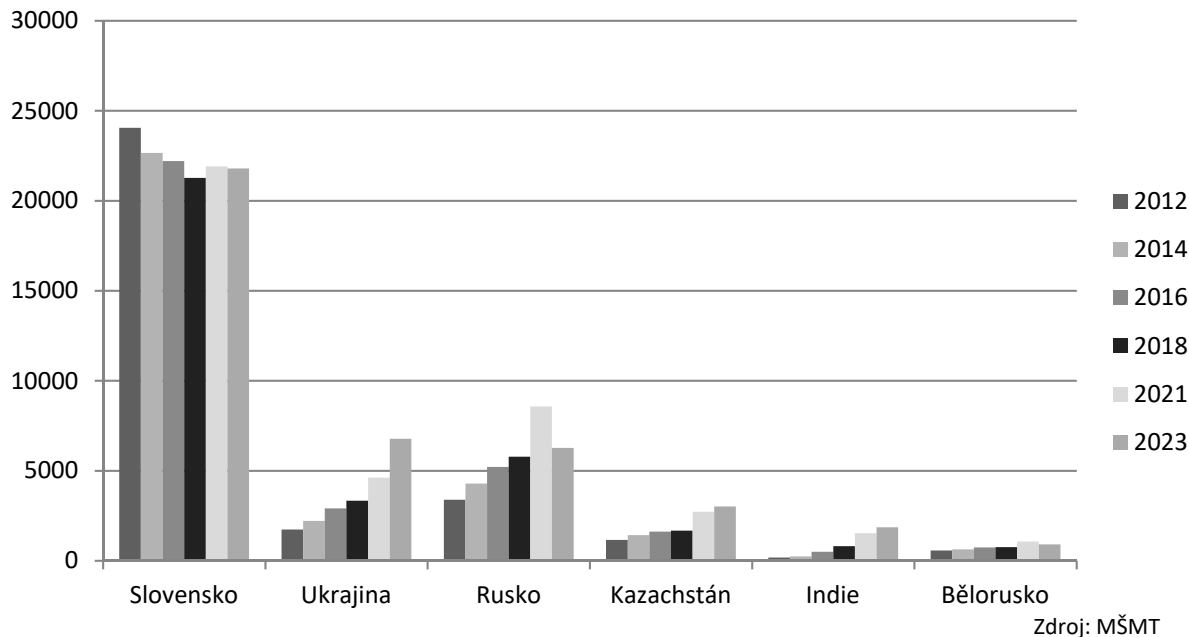
Z hlediska meziročního srovnání je patrné, že celkový počet cizinců-studentů vysokých škol mezi roky 2022 a 2023 o něco vzrostl, a to o 1,6 % (tj. o 869 osob), přičemž více se rozrostla skupina cizinců-občanů zemí EU-27, a to o 3,2 % (o 802 osob). Skupina cizinců z třetích zemí zaznamenala nárůst pouze o 0,2 % (o 67 osob).

Během uplynulého desetiletého období byl u cizinců studujících na vysokých školách v ČR patrný celkem dynamický vývoj. V roce 2013 dosahoval jejich počet jen o málo více než 40 tisíc (40 836), o dva roky později se však již přehoupl přes 42 tisíc a rostoucí trend pokračoval i v dalších letech až do roku 2023, kdy dosáhl prozatímního maxima, zmíněných 55 493 osob. Ve srovnání s rokem 2013 tak v loňském roce studovalo na českých vysokých školách o zhruba 14,7 tisíc zahraničních studentů více, což představuje zvýšení o více než jednu třetinu (o 35,9 %).

Nadpoloviční většinu, 55,4 %, z celkového počtu cizinců-studentů vysokých škol, tvořily v roce 2023 ženy. Jejich podíl se však od roku 2013 snížil o 0,8 p. b.

Počty zahraničních studentů-občanů zemí EU rostly do roku 2011, poté do roku 2015 meziročně klesaly, přičemž v letech 2016–2017 relativně stagnovaly. Od roku 2018 do roku 2021 pak pokračoval klesající trend, který se obrátil v roce 2022. Oproti tomu počty studentů-cizinců ze třetích zemí rostly po celé sledované období. Na poklesu počtu cizinců ze zemí EU mezi roky 2018 a 2020 se významnou měrou podílel úbytek nových studentů ze Slovenska.

Z hlediska zastoupení zahraničních studentů podle státního občanství dominují mezi cizinci-studenty vysokých škol u nás stále občané Slovenska, jejichž počet dosáhl v roce 2023 celkem 21 798 osob. Počty studentů z dalších členských zemí EU nedosahují ani tisíce osob. Mezi cizinci-studenty vysokých škol z třetích zemí převažovali v roce 2023 občané Ukrajiny (6 780), kteří nahradili na dřívě na prvním místě občany Ruska (6 272). Dále následovali občané Kazachstánu (3 017), Indie (1 863) a Běloruska (908). Podíl občanů výše uvedených států činil dohromady 63,6 % z celkového počtu studentů-cizinců ze třetích zemí.

Graf 7: Cizinci-studenti vysokých škol podle vybraných státních občanství a akademického roku

Z výše uvedeného grafu je patrné, že zatímco počty slovenských studentů v posledních letech (od roku 2012 klesaly a po mírném zvýšení v roce 2021 relativně stagnují, počty studentů přicházejících z Ukrajiny, Kazachstánu a Indie kontinuálně rostly.

Drtivá většina zahraničních studentů studuje v ČR na veřejných vysokých školách. V roce 2023 studovalo na některé z českých veřejných vysokých škol celkem 47 137 zahraničních studentů, což představovalo 90,0 % z jejich celkového počtu. Nejvíce (8 893) zahraničních studentů studovalo na veřejných vysokých školách v oboru Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky (9 168), následovaly obory Obchod, administrativa a právo (8 972) a Informační a telekomunikační technologie (7 632). Nejvyšší procentní zastoupení z celkového počtu všech studujících měli na veřejných školách cizinci v oboru Informační a komunikační technologie, kde jejich podíl dosáhl v roce 2023 32,5 %. Vyššího procentního zastoupení dosáhli zahraniční studenti rovněž v oborech Zdravotní a sociální péče, péče o příznivé životní podmínky (22,8 %) a Přírodní vědy, matematika a statistika (22,7 %). Podíváme-li se na cizince-studenty soukromých vysokých škol v ČR, je vidět, že nejvíce zahraničních studentů studovalo v oborech Obchod, administrativa a právo (2 910 v roce 2023) a Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy (1 207). Nejvyšších podílů z celkového počtu studujících na soukromých vysokých školách pak dosahovali cizinci v oborech Technika, výroba a stavebnictví (78,8 %). S odstupem následují Informační a komunikační technologie (33,3 %), Umění a humanitní vědy (31,1 %) a Společenské vědy, žurnalistika a informační vědy (30,9 %).

Nejvíce cizinců, 27 791 z celkového počtu 55 493 cizinců studujících na vysokých školách v ČR, studovalo v roce 2023 prezenční formu studia v bakalářském studijním programu. Naopak nejméně cizinců (4) bylo evidováno v distanční a kombinované formě studia, v magisterském studijním programu.

Celkem 10 052 neboli 18,1 % z celkového počtu zahraničních studentů vysokých škol v ČR připadalo v roce 2023 na samoplátce. V porovnání s rokem 2013 se jejich počet navýšil o 5 421 osob, přičemž podíl samoplátců vzrostl o 4,8 p. b. Nejvyšší počty zahraničních studentů platících za studium na vysoké škole u nás byly v roce 2023 zaznamenány v případě občanů Indie (1 028, tj. 55,2 % z celkového počtu indických studentů vysokých škol u nás), Itálie (600 osob, neboli 71,3 %) a Německa (554 osob, čili 68,4 %). Oproti tomu nejnižší podíl samoplátců připadá na občany Slovenska, kde v roce 2023 dosáhl pouze 0,9 % z celkového počtu Slováků studujících vysokou školu v ČR.

Z regionálního pohledu odpovídá zastoupení zahraničních studentů úměrně velikosti měst a počtu vysokých škol, které jsou na jeho území koncentrovány. Nejvíce zahraničních studentů tak bylo v roce 2023 registrováno v Praze, kde studovalo celkem 27 660 (49,8 %) z celkového počtu cizinců-studentů vysokých škol. Následovalo Brno s 14 945 (26,9 %) zahraničními studenty. Na dalších místech žebříčku se pak s odstupem umístily Olomouc (2 672 osob, tj. 4,8 % z celkového počtu zahraničních studentů VŠ), Ostrava (2 307 osob, čili 4,2 %), Plzeň (1 428, čili 2,6 %) a Hradec Králové (1 427, čili 2,6 %).